

Toespraak van mr R.J. van Galen op 27 november 2012 ter gelegenheid van het 175-jarig lustrum van Praktizijns-Sociëteit

Dames en heren,

Allereerst wil ik u natuurlijk graag hartelijk welkom heten, in het bijzonder onze gasten, leden van de rechterlijke macht, onze key note-spreker professor Hirsch Ballin, Valentina Toth die zo meteen ons lustrum zal opluisteren met een 1837 recital, onze deken en ons erelid Robert Samkalden.

Voorts verheugt het ons natuurlijk dat de balie in zo'n grote getale is gekomen en heten wij de niet-leden die deelnemen van harte welkom.

Bij een gelegenheid als deze is het goed gebruik dat de voorzitter u vermaakt of verveelt met voorvallen uit het verleden van de jubilerende vereniging en saillante anekdotes vertelt. Ik heb dan ook uitvoerig onderzoek gedaan in de notulen van allerlei vergaderingen en tot mijn – en zo dadelijk uw frustratie – moet ik u mededelen: er is eigenlijk niets te vertellen. U kent misschien het interview van Godfried Bomans met de 100-jarige. Daarin vraagt Bomans aan de grijsaard: "Hoe bent u zo oud geworden?" "Het ging vanzelf antwoordde de jubilaris. Elk jaar word je een jaar ouder. Dat ligt in de natuur der dingen."

Zo is het ook met de Praktizijns-Sociëteit. Toen de Praktizijns-Sociëteit werd opgericht werd net de Napoleontische wetgeving vervangen door het BW en het Wetboek van Koophandel en één van de doelen van de verse Praktizijns-Sociëteit was het organiseren van lezingen over de nieuwe wetgeving. Men begon ook al tamelijk vroeg met de opbouw van een bibliotheek. Die bibliotheek werd overigens gedurende bijna 40 jaar ondergebracht bij wat nu de Universiteitsbibliotheek is. Reden daarvoor was dat het te moeilijk was de bibliotheek in orde te houden en toezicht uit te oefenen. U zult wel denken: What's new?

Bij mijn zoektocht naar onderwerpen om ons op voor te laten staan heb ik natuurlijk in het bijzonder gekeken naar de notulen van de ledenvergaderingen. Deze werden echter soms jarenlang niet gehouden en bestuursvergaderingen vonden overigens ook doorgaans maar eenmaal per jaar plaats. Tussen 1902 en 1918 waren er in het geheel geen ledenvergaderingen. En als ze er wel waren: veel belangwekkends werd er in die vergaderingen niet besproken. Zo heeft vooral vanaf de oprichting elf jaar de aanschaf van een spiegel en gordijnen op de agenda gestaan (kosten f 40) en kwam met enige regelmaat de pensioenleeftijd van de bodes aan de orde. Ik geloof dat die nogal eens heeft

gefluctueerd tussen 75 en 80 jaar. Typerend is denk ik ook het briefje van het bestuurslid Grosheide aan deken Jolles uit 1966 waarin deze schrijft: "Van de Praktizijns-Sociëteit valt over het afgelopen seizoen weinig te melden. Een zekere monotonie is haar niet te ontzeggen, maar wellicht ligt dit aan de aard der sociëteit." Zo kabbelde de Praktizijns-Sociëteit rustig voort. De meeste discussies betroffen onderwerpen zoals de aanschaf van een dubbeltjesautomaat voor de telefoon en ruzies tussen bodes en bibliothecaresses. Een belangrijke uitzondering daarop vormden de verbouwingen van het Paleis van Justitie – tweemaal – en de verhuizing van de rechtbank, want bij die gelegenheden diende steeds de positie van de Praktizijns-Sociëteit verdedigd te worden. Dit is laatstelijk met groot succes gebeurd door ons ere lid Robert Samkalden. Met het weinig heroïsche bestaan van de Praktizijns-Sociëteit verbaast het natuurlijk niet dat er op de ledenvergaderingen doorgaans ook maar zeer weinig leden zijn verschenen. Wat dat betreft is er weinig veranderd. Ook nu nog is het bestuur in de ledenvergaderingen doorgaans in de meerderheid. De enige uitzondering was overigens een ledenvergadering in 1937, maar daar was ook wel een goede aanleiding voor. Penningmeester mr. Van Kempen die sinds 1918 in het bestuur had gezeten was na 18 jaar overleden en toen bleek dat hij ongeveer f 10.000 achterover had gedrukt. Verhaal was er niet want de erven hadden de nalatenschap beneficiair aanvaard en mr. Van Kempen bleek nog andere aanzienlijke schulden te hebben. De resterende leden van het bestuur achtten zich overigens niet verantwoordelijk maar wezen naar de kascommissie die steeds de kas in uitstekende staat had bevonden. De bestuursleden zagen dan ook geen reden om af te treden en dit werd door de ledenvergadering geaccepteerd. Overigens bleek ook de bode Hin te hebben gefraudeerd en f 2300 achterover te hebben gedrukt. Met hem werd een betalingsregeling getroffen, maar reden voor ontslag zag men niet. Later moest hij nog een keer op het matje geroepen worden omdat hij tegen de bibliothecaresse had gezegd "Ben je bedonderd". Dat kwam hem bijna wel op een ontslag te staan.

Als je als rechtspersoon wilt pochen op je lange verleden is het ook wel nuttig om nog even te kijken wat er in de oorlog is gebeurd. Was de Praktizijns-Sociëteit dan heldhaftig in de oorlog? Ik vrees dat ik u weer moet teleurstellen. Ik moet voorop stellen dat een groot deel van de leden van de Praktizijns-Sociëteit joods was: ongeveer een derde van de 300 leden. Voor de oorlog had al een incident plaatsgevonden toen een tiental NSB leden had verzocht de krant "Volk en Vaderland" op de leestafel te mogen leggen. Ten slotte werd toen een compromis aanvaard. Omwille van de vrije meningsuiting mocht het blad er blijven liggen, maar er werd een stempel op geplaatst luidende "niet in abonement" om zo aan te geven dat de Praktizijns-Sociëteit er niet voor betaalde. In mei 1941 neemt de

ledenvergadering een besluit aan dat aan ex-leden het gebruik van de bibliotheek kan worden toegekend. Ik geloof dat hiermee werd geanticipeerd op de Duitse maatregel dat joden niet langer lid van de Praktizijns-Sociëteit zouden kunnen zijn. Zo ver komt het dan ook in oktober 1941. De bezetter vaardigt dan een verordening uit die joden verbiedt lid te zijn van een vereniging zonder economisch doel, tenzij die vereniging uitsluitend uit joden bestaat. Aangezien de Praktizijns-Sociëteit zich als vereniging zonder economisch doel had aangemeld betekende dit dat joden niet langer lid konden zijn. Het bestuur ondernam op verzoek van een aantal joodse leden nog een demarche naar Den Haag om te proberen de vereniging toch als vereniging *met* economisch doel te doen aanmerken maar kreeg nul op het rekest. De joodse ex-leden kregen restitutie van de contributie voor de twee laatste maanden van het jaar. Toegang tot de bibliotheek kregen zij uiteindelijk niet, nadat zich een incident had voorgedaan. Overigens zou die toegang niet veel geholpen hebben. Aan joodse advocaten was het al niet meer toegestaan voor niet-joodse cliënten te werken en het aantal joodse cliënten nam kort daarna drastisch af. De bestuursleden van de Praktizijns-Sociëteit hebben na de oorlog wel hun functie ter beschikking gesteld, maar zij zijn toen allen gehandhaafd.

Ook na de oorlog kenmerkt de geschiedenis van de Praktizijns-Sociëteit zich door een zekere monotonie. Er is veel grappig bedoelde correspondentie over de menu's van de Praktizijnsdiners en soms over het innen van contributies, maar in het algemeen valt er niet veel bijzonders te melden.

De Praktizijns-Sociëteit is dus al die jaren een rustig bezit gebleven. En in die beschutting is een prachtige bibliotheek tot wasdom gekomen. Over de bibliotheek en het aankoopbeleid vindt men niet zo veel in de stukken, maar zij is de belangrijkste raison d'être van de Praktizijns-Sociëteit. En zij is, dankzij de inspanningen van het bibliotheekpersoneel, uitgegroeid tot de beste juridische bibliotheek van het land. "Het ging vanzelf".

Maar een rustig bezit kan ook een gevaarlijk bezit zijn. Er is geen garantie dat wat zo lang vertrouwd en stabiel was dat ook zonder meer altijd zal blijven. De Praktizijns-Sociëteit heeft nu meer dan 3600 leden, meer dan ooit, maar de huidige tijd stelt haar eisen. de digitalisering van de samenleving heeft grote gevolgen voor de boekenbranche en voor het bibliotheekwezen. Daarom is het bestuur van de Praktizijns-Sociëteit samen met de directeur, Paul Rodenburg, twee jaar geleden een project gestart om te bezien of en in hoeverre veranderingen moeten worden doorgevoerd. Er is een bureau in de arm genomen dat een analyse voor ons heeft gemaakt. Uit dat onderzoek is onder meer gebleken dat wij inderdaad een fantastische bibliotheek hebben met een superieur digitaal zoekstelsel. U kunt dat stelsel vanuit uw kantoor

gebruiken om bronnen te zoeken. Die bronnen kunt u vervolgens opzoeken in de Praktizijnsbibliotheek, maar ook in een andere bibliotheek zoals uw eigen kantoorbibliotheek.

Naar aanleiding van dat onderzoek heeft het bestuur een plan ontwikkeld voor de bibliotheek dat in de komende jaren verwezenlijkt moet worden. U kunt het plan aantreffen op de website van de Praktizijnsbibliotheek, op www.praktizijn.nl. Wat de papieren collectie betreft fungeert de Praktizijnsbibliotheek nu al als achtervangbibliotheek voor de Amsterdamse balie. Veel kantoren leggen zelf nog maar een bescheiden collectie aan, omdat men altijd kan terugvallen op de Praktizijnsbibliotheek. Bovendien leent de Praktizijnsbibliotheek zich voor uitgebreid en historisch onderzoek. Vanwege haar lange geschiedenis beschikt zij ook over vele oude bronnen. Het bestuur is voorts van plan de buitenlandse collectie uit te breiden met literatuur uit andere Europese landen over Europees recht en over de toepassing en implementatie daarvan in de andere lidstaten.

Daarnaast streeft de Praktizijns-Sociëteit ernaar alle Nederlandse digitale bronnen van enige betekenis in de Praktizijnsbibliotheek voor de bezoekers beschikbaar te hebben. Via haar website wil zij bovendien ook zoveel mogelijk vrij toegankelijke bronnen voor haar leden ter beschikking stellen. Dat geldt dan bijvoorbeeld voor proefschriften, maar ook voor buitenlandse wetgeving en jurisprudentie. De digitale collectie zal deels bestaan uit een repository, deels uit toegang tot externe collecties. Daarnaast beoogt de Praktizijnsbibliotheek de serviceverlening verder te verbeteren. Er is een helpdeskfunctie en er zullen cursussen georganiseerd worden die de leden helpen wegwijs te worden in de informatiejungle, om maar even aan te haken bij het thema van vanmiddag.

Het programma is ambitieus, maar noodzakelijk. Gelukkig weten wij ons gesteund door een enthousiaste staf en hebben wij jonge leden bereid gevonden in commissies te gaan zitten om te helpen met de ontwikkeling. U zult nog veel van ons horen.

Paul Rodenburg, onze bibliothecaris en directeur noemde ik al eerder. Hij werkt dit jaar 12,5 jaar bij de Praktizijns-Sociëteit. Van het 175 jarig bestaan van de Praktizijns-Sociëteit is dat slechts een bescheiden deel, maar van een gewoon mensenleven is het tot een aanzienlijke periode. Paul heeft in die 12,5 jaar de bibliotheek verder geprofessionaliseerd en met groot enthousiasme de organisatie verder ontwikkeld. Als bestuur zijn wij hem heel dankbaar voor zijn inspanningen en als blijk daarvan wil ik hem nu graag een klein cadeautje overhandigen.